

27.56x30.84	1/5	עמוד 46	הורים וילדים	19/02/2014	41189295-9
מכללת חמדת הדרוםמכללת הורים ראשון לציון - 29100					

20.68x29.87	2/5	47	עמוד	הורים וילדים	19/02/2014	41189334-3
מכללת חמדת הדרום מכללת הורים ראשון לציון - 29100						

בטיפורל

עד איזה גיל כדאי להישאר עם התינוק בבית? והאם עדיף לשלם הון למטפלת או להכניסו לפעוטון? המומחים שלנו מנסים לתת תשובות לדילמה שמטרידה כל הורה

מאת: אילנה שטוטלנד

הדילמה בנוגע לגיל שבו מומלץ להכניס לראשונה את התינוק לפעוטון, למשפחתון או למעון קיימת אצל כל הורה. מצד אחד, ישנו הרצון להישאר עם התינוק כמה שיותר בבית ולהעניק לו את היחס החם והאישי שרק אמא או אבא יכולים לתת. מצד אחר, המציאות הכלכלית מחייבת את רובנו לחזור לעבודה כשלושה חודשים וקצת לאחר הלידה, או מקסימום למשוך את חופשת הלידה עד גיל חצי שנה, כפי שהחוק מאפשר. ואז נשאלת השאלה - מה עושים? האם לשלם הון עתק למטפלת (לרוב מדובר בסכום שמשתווה, או אפילו עולה, לזה שהאם מרוויחה בעבודתה) או לשלוח את הילד כבר בגיל חצי שנה לפעוטון, למשפחתון או למעון? ◀

21.06x29.81	3/5	48	עמוד	הורים וילדים	19/02/2014	41189351-2
מכללת חמדת הדרום מכללת הורים ראשון לציון - 29100						

כאשר ישנן מספר מטפלות מקבילות - טובות ומקצועיות ככל שיהיו - הן לא תמיד מסוגלות לספק את הצרכים הללו. אם המשפחתון כולל לדוגמה שלושה ילדים, הרי שאותן פעילויות חייבות להתקיים בפיקוח ישיר ובעזרה של המטפלות. זו אמנות לשמה ואפשר לבצע אותה כראוי רק בדינמיקה מצומצמת".

ליליאן ללום, פסיכולוגית חינוכית ומנהלת "מכללת הורים" במינהל החינוך בעיריית ראשון לציון, טוענת כי השיקול המרכזי בהחלטה לשלוח את הילד למשפחתון, למעון או להשאיירו עם מטפלת, הוא סביבה מלאת אהבה, רוגע ותשומת לב. "המציאות הכלכלית של מרבית המשפחות בימינו, בצירוף האילוצים המקצועיים, מביאים לכך שעם תום חופשת הלידה, שלושה חודשים בלבד לאחר הולדת התינוק, ההורים נאלצים לוותר על השהייה בבית של אחד מהם עם התינוק ולשלבו בתוך מסגרת כלשהי", היא אומרת. "מבחינה התפתחותית, מרגע שהתינוק מסוגל כבר לשבת, מתחיל לתקשר עם הסביבה ומסוגל להביע את רצונותיו באמצעות הבעות פנים, הצבעה וכדומה, ולא רק על ידי בכי, ניתן כבר לשלבו במשפחתון. בדרך כלל שלב זה מאפיין ילדים בגילאי שישה עד שבעה חודשים, לכל הפחות".

לדבריה, משפחתון בגיל הזה עדיף הן על מעון והן על השארת הילד עם מטפלת בבית. "משפחתון של עד ארבעה ילדים הוא הבחירה הטובה ביותר", היא מסבירה. "בהשוואה למעון שכולל מספר גדול של ילדים, המשפחתון מציע טיפול בקבוצה קטנה של ילדים, וכך יכולה

להתפתחות, כגון 'אתה רואה פרח? הנה, זה פרח, תיקה, תריח, תמשש'".

ובגיל שנה המציאות משתנה?

"מגיל שנה ואילך הילד נפתח מאוד מבחינה חברתית ואפשר כבר להכניס סוכנים נוספים לחייו. הוא מבין שקיים ה'אחר', שיש מעגלי קירבה בולטים - האם, האב, האחים והאחיות, לצד מעגלי קירבה נוספים. הוא מזהה דמויות נוספות בעולמו ומקבל ביתר קלות דמויות נוספות שחודרות לחייו".

הילד בן שנה, האם להכניסו למשפחתון עם חמישה ילדים או למעון עם 20 ילדים?

"לא רק בגיל שנה, גם בגיל שלוש ואילך ישנה עדיפות ברורה למשפחתון על פני מעון. אמנם בגילאים הללו הילד מסוגל כבר להבין דינמיקות חברתיות רחבות יותר ואף לדעת לתמרן בהן כראוי, אך כשאנו מדברים על אלטרנטיבת מחדל בין משפחתון למעון, ישנה עדיפות מובהקת למשפחתון. הסיבה לכך נובעת מהעובדה כי לצד משחקים משותפים עם ילדים נוספים, הילדים בגילאים הרכים זקוקים כל העת להכונה של מבוגר אחראי שמבוססת על יחס אישי חם, תחושת אהבה ושייכות תמימית.

מעיון בפורומים השונים המיועדים להורים טריים, הן בארץ והן ברחבי העולם, עולה שהדילמה חובקת עולם, אמונה, גזע ומין, וכל הורה מחליט לפי תפישת עולמו מה מתאים לתינוקו הן מן ההיבט ההתפתחותי והן מן ההיבט הרפואי, שכן השהות במעון מלווה פעמים רבות בהידבקות במחלות.

לא מוקדם מדי?

למרבה ההפתעה, במשרד הבריאות ובמשרד התמ"ת, שאחראי למסגרות חינוכיות של ילדים מתחת לגיל שלוש, אין המלצות או הנחיות מפורשות בנוגע לגיל הכניסה לפעוטון. לעומת זאת, למומחים השונים העוסקים בגיל הרך יש המלצות חד-משמעיות בנושא. "פעוט מגיל לידה ועד גיל שנה חייב להיות מטופל אצל אדם אחד בלבד, בשל הצרכים הפיזיים והרגשיים שקיימים בגיל הזה, ואין מקום למשפחתון ובטח שלא למעון בגיל הזה", אומרת ד"ר דינה פרג'ון-קדוש, ראש החוג לגיל הרך במכללת חמדת הדרום הדתית לחינוך במועצת שדות נגב. "בגיל הזה הפעוט חייב להרגיש אהוב, הוא זקוק למגננת ביטחון אישית, והמטפלת הצמודה משמשת כמתווכת ישירה מול החוויות, ההתרחשויות והידע שמציע העולם. עד גיל שנה הוא זקוק מאוד לדינמיקה של 'אחד על אחד', שכן הוא זקוק לסוכן חברתי בולט בחייו שימקד אותו, שישפק לו את הצרכים הפיזיים הבסיסיים ויגרה את הצרכים הקוגניטיביים והמוטוריים

"פעוט מגיל לידה ועד גיל שנה חייב להיות מטופל אצל אדם אחד בלבד, בשל הצרכים הפיזיים והרגשיים שקיימים בגיל הזה, ואין להכניסו למשפחתון ובטח שלא למעון"

עילית: שנתון 2014

21.08x28.17	4/5	50	עמוד	הורים וילדים	19/02/2014	41189359-0
מכללת חמדת הדרום מכללת הורים ראשון לציון - 29100						

תנאים יותר עשירים לנוחות הילדים - משחקים, מיטות, גינה לשהות בה ועוד. הבחירה צריכה להיעשות, כמו בחיים, על בסיס המלצות מהורים אחרים ועל בסיס תנאי ההסכם והנוחות להורים - המרחק מהבית, חופשים, וכדומה. "בתקופה הראשונה לשהות הילד במשפחתון או במעון חשוב לבחון כיצד הוא מסתגל. האם הוא מגיב כרגיל? האם יש סימני התקשרות למטפלת? האם האכילה רגילה? השינה? חשוב לוודא שאין סימני מצוקה, שאת סיבתם (אם הם קיימים) יש לברר. רוב הילדים הצעירים מסתגלים באופן תקין, ההורים מרוצים ולא נראה שיש נזק כלשהו להתפתחותם. אולי להיפך: הם מתחשלים ומתפתחים טוב יותר."

הילד שוב חולה?

במקביל להיבטים ולשיקולים הפסיכולוגיים וההתפתחותיים בדבר גיל הכנסתו של הילד למעון או למשפחתון, ישנם גם היבטים רפואיים, המשמשים שיקול מרכזי בבחירתם של הורים רבים. והכוונה כמובן היא להידבקויות חוזרות ונשנות של הילד במחלות, אשר יאלצו להשאיר אותו ואותם בבית. "גיל הכניסה למסגרת חינוכית משתנה מהורה להורה והוא תלוי במשתנים רבים, כגון מוסכמות חברתיות, תמיכה משפחתית, משך חופשת הלידה, מציאת מטפלת הראויה ומתאימה לטפל בילד, או לחילופין הפסקת

גדולה, להבין הוראות וחוקי משחק, ליצור אינטראקציה חברתית מורכבת יותר וללמוד תכנים פדגוגיים. לכן, בשלב זה כבר ניתן לשלב את הילד במעון עם מספר גדול יותר של ילדים. החל משנת תשע"ג זהו גם הגיל שבו זכאים הילדים להיכלל במערכת הגנים הציבורית כחלק מהרחבת חוק חינוך חינם על ידי הממשלה. תהיה הבחירה אשר תהיה, חשוב שהילד ירגיש שהוא אהוב, רצוי וכי מתייחסים לצרכיו".

ד"ר יוכי בן-נון, פסיכולוגית בכירה ומומחית להתפתחות הילד בשירותי בריאות כללית, מצדדת בתיאוריה הפסיכולוגית הדוגלת בחשיבותה של דמות מטפלת אחת בתינוק, במיוחד בשנת החיים הראשונה, אולם לדבריה, לאחר גיל שנה התשובה לשאלה אם לבחור במשפחתון או במעון אינה חד-משמעית. "הכל תלוי במספר תנאים בסיסיים", היא מסבירה. "אישיות המטפלת או המטפלות, היחס בין מספר הילדים למספר המטפלות, והתנאים הפיזיים של המקום: המרחב, האביזרים, המשחקים שיש. יש מעונות נפלאים עם צוות מסור ואחראי. אפשר גם לבחור באישה חמה, המטפלת בביתה בשניים עד שלושה ילדים קטנים - זאת בתנאי שמדובר באישה חמה ונבונה, ובדירה שיש בה תנאים טובים לשהות של הילדים במהלך שמונה עד תשע שעות ביום. אמנם יש יתרונות למשפחתון קטן - יחס יותר אישי, סיכוי קטן יותר להידבקות במחלות, מאידך גיסא, צוות מעון הוא בדרך כלל יותר מקצועי ובעל

המטפלת להעניק תשומת לב אישית לכל ילד ולהתאים את קצב הפעילות לצרכיו האישיים. בהשוואה למטפלת, המטפלת בילד בביתו ואשר משגיחה על ילד אחד בלבד, הקבוצתיות במשפחתון מאפשרת לכל אחד מהילדים להתנסות באינטראקציה חברתית ובסוציאליזציה, וללמוד לחקות, להתאפק, לשתף ועוד. הורים רבים בוחרים במטפלת אישית בגלל החשש שמטפלת אחת במשפחתון לא תעניק מספיק תשומת לב לצרכיו של הילד, כאשר היא צריכה לטפל בעוד שלושה עד ארבעה ילדים. אבל חשוב לזכור שהמשפחתון דומה למשפחה הכוללת מספר ילדים, וכפי שאמא יכולה לחלק את תשומת לבה ולהעניק לכל אחד מילדיה את הזמן והאהבה להם הוא זקוק, כך גם המטפלת במשפחתון יכולה לעשות זאת".

כיצד לבחור את המשפחתון?

"חשוב מאוד לבחור במשפחתון בפיקוח משרד התמ"ת והרשות המקומית, ולוודא שהמטפלת שמפעילה אותו היא טובה, איכותית ומספקת עבור הילדים את כל האלמנטים שמעוררים התפתחות וגדילה תקינה - משחקת עם הילדים במשחקים שמתאימים לגילם ומספקים גירוי מתאים, מטיילת איתם, דואגת לפתח אצלם קצב שינה, מקריאה להם סיפורי פעוטות, שרה שירים, סבלנית, רגועה ואוהבת. החל מגיל שנתיים וחצי-שלוש בערך, ילדים מגיעים לרמה התפתחותית המאפשרת להם להיגמל מחיתולים, לתפקד יותר טוב בקבוצה

20.87x29.12	5/5	עמוד 52	הורים וילדים	19/02/2014	41189374-7
מכללת חמדת הדרום מכללת הורים ראשון לציון - 29100					

"לאחר גיל שנה התשובה לשאלה אם לבחור במשפחתון או במעון אינה חד־משמעית ותלויה במספר תנאים בסיסיים, למשל אישיות המטפלות, היחס בין מספר הילדים למספר המטפלות"

חמישה חודשים ועד שמונה שנים היה דומה בכל הקבוצות. במילים אחרות, הנה הוכחה מדעית למה שכל רופא ילדים יודע: השנה הראשונה בגן, ללא קשר לגיל הילד, היא שנה קשה להורים, שמתמודדים עם ילד שחולה לעתים קרובות, וגם לרופא, שצריך להסביר להורים שיש הרבה מאוד וירוסים שגורמים לאותה תמונה קלינית של חום, נזלת ושיעול, ושהדרישה שלהם לטיפול אנטיביוטי ש"יקצר את המחלה" ו"יוריד את החום" היא דרישה לטיפול שאינו יעיל, מיותר ואף מזיק במקרה של מחלות ויראליות".

ד"ר מרים הרמן, מומחית ברפואת ילדים מתל אביב, מסכימה עם כך שאין מידע רפואי מבוסס המוכיח עדיפות של גיל אחד על פני אחר בכניסה למעון או למשפחתון, אולם לדבריה, עדיף להשאיר את הילד בבית עד גיל שנה וחצי. "הסיבה היחידה שלי לדעה זו היא רק הניסיון האישי שלי כאמא וכרופאה. אני רואה ילדים מתחת לגיל שנה וחצי הנרשמים לגן ונמצאים בסופו של דבר יותר זמן בבית מאשר בגן", היא אומרת. "אין להמלצה שלי סיבה אימונולוגית מוגדרת או סיבה מדעית, אבל הגוף של הילד משתנה בגודלו ובהתפתחותו. בגיל שנה וחצי הילד פחות מכניס דברים לפה מאשר בגיל חצי שנה או שנה, הוא יותר עצמאי, צריך להחליף לו טיטול לעתים פחות קרובות, הוא פחות תופס את המוצץ של ילד אחר, הוא כבר יודע לזהות לבד את הבקבוק שלו ואת המזון שלו ולא לוקח את הבקבוק של מישהו אחר - כל זה יכול להפחית במידה מסוימת את ההידבקות. חשוב להסביר שגם אם ילדים ייכנסו בגיל שנתיים למעון או פנטון, הם עדיין יהיו חולים, אבל הם יהיו פחות פגיעים". ●

ואינה מסוגלת להתמודד עם הווירוסים והחיידיקים הרבים שאורבים לו מחוץ לבית. בנושא זה חשוב לזכור מספר עובדות: כאשר התינוק נולד, מערכת החיסון שלו בשלה להתמודד עם העולם הלא סטרילי שמחוץ לרחם. תינוקות וילדים נחשפים לזיהומים גם בבית - כגון אחים גדולים וקרובי משפחה - ומחוץ לבית, ולא רק בגנים. נכון שאם ילד יישאר בבית עם הורה או מטפלת הוא יחלה פחות באותה תקופה, אבל ברגע שהוא ייכנס למסגרת חינוכית, הוא ייחשף ממילא למחוללי מחלות ויידבק. כך שאנו רק דוחים את הקץ ולא מונעים את התחלואה. בממוצע, כל ילד יחלה באותה מידה ונושא זה גם קיבל אישוש מחקרי".

ספר על כך.

"על מנת לבדוק את הגיל האופטימלי להכנסת ילד למסגרת, חוקרים מקנדה עקבו אחרי 2,000 תינוקות וילדים מגיל חמישה חודשים ועד שמונה שנים. את המחקר השלימו 1,238 ילדים. החוקרים השוו את מספר הפעמים שבהן ילדים חלו יחסית לגיל הכניסה למסגרת החינוכית וגם את ההבדלים בין מסגרות גדולות וקטנות. החוקרים מצאו שבשנים הראשונות, וללא קשר לגיל הכניסה לגן והמסגרת בה שהו הילדים, הם חלו הרבה יותר יחסית לזמן שלפני הכניסה למסגרת. סך הכל, מספר המחלות בגילאי

העבודה של המטפלת בטרם עת, שיקולים כלכליים וכדומה", אומר ד"ר מיקי שטיין, מומחה לרפואת ילדים של שירותי בריאות כללית בחיפה. "ישנם משפחתונים שבהם יש מספר קטן של ילדים, וישנן מסגרות גדולות של עשרות ילדים. לכל מסגרת יש יתרונות וחסרונות משלה בעיני כל הורה, אך כולם מתחבטים בין השאר בשאלת ההידבקות במחלות. כל סבתא ואמא מנוסה יגידו שילד שנכנס למסגרת של משפחתון/מעון - חולה לעתים קרובות לעומת התקופה שבה שהה בבית. השאלות העיקריות שניצבות בפני כל הורה בעת קבלת החלטה על המסגרת המתאימה לילדו הן באיזה גיל להכניס את הילד לגן ולאיזה גודל של מסגרת".

האם מסגרת קטנה יותר אכן מקטינה סיכויי הידבקות במחלות?

"להורים נראה שהיתרון של מסגרת גנית קטנה הוא חשיפה למספר קטן יותר של וירוסים וחיידיקים מאשר בגן עם מספר גדול של ילדים. על הנייר זה נראה הגיוני. מספר קטן של ילדים שווה ערך לחשיפה מעטה לוירוסים וחיידיקים לעומת קבוצת ילדים גדולה, שבה, לכאורה, יש חשיפה למזהמים רבים. אך לכל ילד יש אחים וחברים, ולכן כל ילד מביא איתו למסגרת את כל הווירוסים והחיידיקים להם נחשף בבית ומחוצה לו, ולפיכך גם במסגרת גנית קטנה עלולה להיות חשיפה למזהמים רבים".

ומה בנוגע לגיל הכנסת הילד למסגרת גנית?

"הורים רבים חוששים להכניס את התינוק הקטן למסגרת מחשש שהוא קטן וחלש ושמערכת החיסון שלו חלשה

